

- Пархоменко-Куцєвал О. (2020). Інформаційна відкритість системи публічного управління як основа забезпечення національної безпеки. Науковий вісник: Державне управління. 3 (5). 195–203.
- Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні. (2022). Лист МОН № 1/3737-22 від 29.03.2022.
- Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні. (2022). Лист МОН № 1/3845-22 від 02.04.2022.
- Пушкарьова, Т.О. (2022). Освітня технологія інсайту в умовах запровадження воєнного стану. Проблеми сучасного підручника: навчально-методичне забезпечення освітнього процесу в умовах воєнного стану: збірник тез доповідей. 61–65.
- Скопенко О.І, Цимбалюк Т.В. (уклад.). (2006). Сучасний словник іншомовних слів.

РЕАЛІЗАЦІЯ ЛЮДИНОЦЕНТРИЧНОГО ТА АКСІОЛОГІЧНОГО ПІДХОДІВ У ЗМІСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТА «ОСНОВИ ПРАВОЗНАВСТВА» (9 КЛАС)

Рябовол Лілія

доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна

 lryabovol8@gmail.com

Навчальний предмет «Основи правознавства» (9 клас) значною мірою сприяє «формуванню цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству» (Про освіту, 2017). У навчальній програмі цього предмета зазначено, що в основу побудови її змісту покладено загальнолюдські цінності – право, гідність, справедливість права і свободи людини, демократія, «людноцентричний та аксіологічний підходи у контексті юридичної науки, де право виступає інструментом добра та справедливості» (Основи правознавства, 2022). Це передбачає, що право і держава вивчаються з огляду на ефективність забезпечення ними соціального регулювання та їхнє значення для задоволення потреб та інтересів людини.

Аналіз змісту навчального предмета «Основи правознавства» дає можливість констатувати, що в основу його відбору та конструювання покладено природно-правовий тип праворозуміння та відповідні до нього аксіологічний і людиноцілеспрямований підходи. Право, з позицій цього типу праворозуміння, позиціонується одночасно як певний ідеал, до якого потрібно прагнути, і як реальне, чинне право, засноване на справедливості. Людиноцілеспрямований підхід, який відповідає природно-правовому типу праворозуміння, репрезентує право як феномен, що створюється і здійснюється

людьми й покликаний забезпечити їхню нормальну життєдіяльність, а також означає, що «індивід повинен не тільки мати право на збереження самого себе, власної свободи і незалежності, а й поважати свободу і незалежність інших людей, що досягається, зокрема, усвідомленням не лише своїх прав, а й обов'язків» (Козюбра, 2015, с. 47–48). Згідно з цим підходом, пріоритетом у правовому регулюванні й функціонуванні держави є людина як найвища соціальна цінність, її права і свободи.

Підтвердженням втілення у змісті «Основи правознавства» аксіологічного та людиноцілеспрямованого підходів є і те, що вже у вступі до вивчення цього навчального предмета в контексті розгляду питання про місце та значення людини в суспільному житті передбачено актуалізацію знань та уявлень учнів / учениць про людину як найвищу цінність, про свободу, рівність, справедливість як основоположні поняття. Учні / учениці мають пояснювати й застосовувати ці поняття, наводити приклади реалізації поваги до людської гідності в різних сферах життя, характеризувати статус людини як найвищої соціальної цінності, висловлювати судження про справедливість як джерело права (Основи правознавства, 2022).

Особливої актуальності зараз, коли Україна виборює свою свободу і незалежність в умовах повномасштабної війни РФ проти нашої держави, набула наукова позиція щодо ціннісного потенціалу держави як такої, що «мобілізує сили народу на спільну справу на основі авторитету державної влади, довіри населення до її політичних досягнень і цільових програм розвитку» (Оборотов, 2012, с. 10–11).

Сучасна юридична наука визначає ціннісні характеристики держави з огляду на відповідний державний режим, так, якщо авторитарна держава лише визначає обсяг свободи особистості, то демократична – забезпечує свободу особисті, і саме у цьому полягає її ціннісний зміст. У змісті навчального предмета «Основи правознавства» втілено підхід, згідно з яким, цінною є саме демократична держава, яка передбачає й уможлиблює залучення до організації та здійснення державної влади широких кіл населення, яка бере на себе зобов'язання створити умови для реалізації людиною її прав і свобод та захистити людину як найвищу цінність, її життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку. Ціннісне значення національної держави як демократичної у змісті «Основа правознавства» підкреслюється шляхом вивчення таких питань, як: «Демократія. Верховенство права. Конституційний лад України. Звернення громадян. Зобов'язання держави у сфері прав людини: повага, захист, забезпечення». Важливо, що для формування в учнів / учениць вмінь звертатися до органів державної влади та органів місцевого самоврядування із заявами, скаргами, клопотаннями, петиціями і у такий спосіб брати участь в управлінні державою, заплановане тематичне практичне заняття «Звернення громадян». Передбачено також формування суджень та ціннісних ставлень учнів / учениць щодо значення Конституції України, форм участі громадян у житті держави й територіальної громади, зобов'язань держави у сфері прав людини. На розкриття ціннісного потенціалу України як соціальної держави у переліку державних вимог до результатів навчання учнів / учениць закріплено вміння «висловлювати судження щодо соціального призначення держави», передбачено тематичне практичне заняття «Соціальне призначення держави» (Основи правознавства, 2022).

Можемо стверджувати, що аксіологічний підхід: передбачає позиціонування людини як абсолютної цінності та вивчення права і держави як інститутів, що мають істотне значення для задоволення потреб та інтересів людини; дозволяє оцінити право і державу з огляду на відповідність до ідеалів справедливості та загальнолюдських цінностей. Аналіз навчальної програми «Основи правознавства» (2022) дозволив констатувати, що в основу відбору та конструювання змісту навчання покладено природно-правовий тип праворозуміння та аксіологічний і людиноцілеспрямований підходи, так, людина розглядається як найвища соціальна цінність, а справедливість – як основне джерело права. На реалізацію цих підходів з урахуванням віку дев'ятикласників у змісті програми акцентовано на права дитини та їх захист, на права неповнолітніх як учасників різних видів правовідносин, разом з тим, вміщено питання щодо взаємозв'язку прав та обов'язків і свідомої відповідальності неповнолітніх за протиправну поведінку. На розкриття ціннісного потенціалу України як демократичної, правової та соціальної держави передбачено вивчення питань демократії, верховенства права, зобов'язань держави у сфері прав людини, соціального призначення держави, тощо.

Використані джерела

- Козюбра, М. І. (ред.). (2015). Загальна теорія права: підручник. Київ: Ваіте.
- Оборотов, О. М. (ред.). (2012). Про аксіометрію держави і права / Актуальні грані загальнотеоретичної юриспруденції : монографія. Одеса : Фенікс, 7-17.
- Основи правознавства. 9 клас. (2022). Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Затверджено та надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ МОНУ від 03.08.2022 № 698). <http://surl.li/ctvcf>
- Про освіту. (2017). Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

ЗАПОБІГАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ ПІДРУЧНИКА ФІЗИКИ В УМОВАХ ВІЯЛОВИХ ВІДКЛЮЧЕНЬ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

Сіпій Володимир,

кандидат педагогічних наук,
завідувач відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

Традиційний перебіг освітнього процесу вперше зазнав значних змін у березні 2020 року в зв'язку з запровадженням довготривалих карантинних обмежень спричинених пандемією COVID-19. Це зумовило виникнення освітніх втрат, що спричинило формування освітніх розривів.